

NUMMER 1/2021

RÖTT

KRÖNIKA

"Vad var skillnaden, vad ändrades som gjorde att vi helt plötsligt började bry oss?"

CHRISTINE UDDING

Utförsäkrades efter covid

Ekim Çağlar
om fotboll
i krig och fred

Håkan Blomqvist
om vänsterns
vandringar

Klimatsmart
och reko
mat i stan

Fördjupning:
New Public
Management

EN TIDNING FRÅN VÄNSTERPARTIET

V

FOTO: MAGNUS LAM KARLSSON

12

Fotboll & politik = sant

Rött har mött författaren Ekim Çağlar bakom *Fotboll i krig och fred*, en ny bok om fotbollens politiska historia.

ILLUSTRATION: MIA FERNAU

32

När allt ska mätas

Det har blivit viktigare att mäta arbetsprestationer än att de utförs på ett bra sätt. Jonna Bornemark förklarar baksidan med NPM.

FOTO: HASSE HEDSTRÖM

24

REKO-ringarna kommer stort!

Vi måste ställa om för att nå klimatmålen och bevara mångfalden. REKO-ringarna kan vara en av pusselbitarna.

*När de icke-vita äldre och förortsbor
dog på grund av trångboddhet och svårigheter att
hålla avstånd så brydde sig ingen.*

Aysha Jones, sidan 9

Hör av dig till Rött!

Har du idéer på intressanta uppslag som skulle passa för Rött? Har ni gjort något spännande på din ort? Har du åsikter om tidningens innehåll och utseende? Hör av dig och berätta!

Åsa Mattsson, t.f. redaktör
asa.mattsson@riksdagen.se

Har du frågor om ditt medlemskap? Behöver du adressändra eller vill du inte ha tidningen? Kontakta medlemsservice på:
072 217 57 23
medlemsservice@vansterpartiet.se

Vad är det för land vi lever i?

Sverige är ett av många länder där det politiska landskapet kastats över ända. Kanske, på grund av vår historia, mer än andra.

Tidigare var vi världens jämlikaste land. Nu har Sverige blivit det av OECD:s alla 33 länder där klyftorna ökar mest. Förut hade vi en riksdag där alla partier kretsade kring Socialdemokratin, och där borgerligheten själv lät som socialdemokrater när de kom till makten. Nu har vi fått ett politiskt liv där det inte ens blir socialdemokratisk politik när en facklig sosse blivit statsminister och de flesta partier cirkulerar istället kring partiet längst ut till höger, Sverigedemokraterna.

Men kanske ännu mer än hur makten skiftat, har synen på samhället ändrats. I berättelsen om samhället är skurken inte längre Wall-Enberg eller Clark Olofsson, utan en deltagare i *Lyxfällan* och en gängkriminell i 14-årsåldern. Ska någonting ändras är det inte längre staten som är skyldig något, utan den ensamma människan.

Hur Sverige vändes upp och ned finns många böcker om. Hur det verkligen ser ut efter all denna förändring, det däremot, är inte lätt att hitta. Därför får den som läser *Klass i Sverige: Ojämlikheten, makten och politiken i det 21:a århundradet* (Arkiv förlag) en uppenbarelse. Det är en bok som återställer en rimligare bild av

vad Sverige är. Det är till exempel inte ett ställe där alla är entreprenörer och influencers, det är fortfarande ett klassamhälle där de flesta säljer sin arbetskraft, men inte längre syns eftersom arbetarklassen inte är med i radio, tv och tidningar.

I *Klass i Sverige* däremot, framträder arbetarklassen i sin hela bredd, med kön, hudfärg, livslängd, inflytande, åsikter, rädslor och önskningar. Det är här det blir begripligt varför så många arbetare kan vara vänsterpartister, socialdemokrater eller sverigedemokrater, men sällan är liberaler, och därmed ges bakgrunden till allt ifrån centerpartiets förakt mot LO till den märkliga koalition som styr landet.

Nu startar studiecirkel kring detta storverk. Flera av dem finns i lokala vänsterpartiföreningar runt om i landet. Gå med! Här startar en av framtidens viktigaste diskussioner.

Här startar en av framtidens viktigaste diskussioner.

ARON ETZLER

Vi är så vana att jobba i motvind

Rött har mött Christine Udding, undersköterskan som kämpat både mot viruset och ett orättvist system.

Christine Udding som själv är 50 år, vårdade coronasjuka och smittades själv av covid-19. När hon sedan blev utförsäkrad av Försäkringskassan bestämde hon sig för att dela sin berättelse i Rött.

Försäkringskassan ringde i november. Först trodde Christine Udding att det hon hörde var ett skämt. Under våren hade hon smittats av covid-19 när hon som undersköterska vårdade coronapatienter. Ett halvår senare var hon fortfarande inte fullt frisk.

– Jag kände till regeln som kunde innebära indragen ersättning från dag 180 av sjukskrivningen, säger hon nu när hon tänker tillbaka på samtalet.

– Jag visste att jag närmade mig den gränsen. Men jag tyckte det var så uppenbart att jag inte var arbetsför till 100 procent. Jag trodde inte att Försäkringskassan menade allvar.

Men beskedet var tydligt. Christines 180 dagar av sjukersättning var förbrukade. Fler skulle hon inte heller få, eftersom hennes läkare inte kunde ge någon prognos för när hon skulle vara tillbaka på jobbet på heltid.

Christines fall är inte unikt. Många långtidssjuka har drabbats av de strikta tidsbegränsningarna i sjukförsäkringen. Om man inte kan återvända till arbetet till 100 procent efter 180 dagar säger lagen att ens arbetsförmåga ska provas mot ”andra på arbetsmarknaden förekommande

arbeten”. Enklare uttryckt: man förväntas söka andra jobb om man inte klarar av sitt eget.

– Jag blev ledsen, men tyvärr inte förvånad, säger Christine om beslutet.

– Vi som jobbar i vården är så vana vid att kämpa i motvind. Vi får höra att vi är så bra och att jobbet vi gör är så viktigt. Men sedan vi får ingen stöttning för arbetet som vi gör. Jag förväntar mig inte längre att jag ska få något tillbaka.

I mars 2020 jobbade hon på den nyöppnade epidemiakuten på Kungälvssjukhus. Arbetsdagarna var långa och slitsamma. Det var besvärligt och tidskrävande med den tunga och varma skyddsutrustningen. Men Christine kände sig ändå trygg. Som om hon själv inte kunde bli sjuk. Men så en dag efter ett par veckor fick hon feber.

– Från det ögonblicket gick allt väldigt snabbt. Jag gick hem från jobbet, sedan rörde det sig om bara några timmar tills jag hade otrolig värk i hela kroppen, värk i ögonen, ont i magen. Men värst var andningen. Till slut kunde jag knappt andas alls. Min man övertalade mig att åka tillbaka till sjukhuset. Jag ville först inte själv. Jag visste ju hur hårt pressade mina kollegor var. Jag ville inte belasta dem ytterligare.

Hon beskriver de första dagarna inlagd på sjukhuset som dimmiga. Minnet är suddigt av provtagningar, röntgenmaskiner och tunga andetag genom syrgasmask.

– Det var en väldigt konstig känsla att ligga

**Beskedet
var tydligt.
Christines
sjukersättning
var förbrukad.**

Min man övertalade mig att åka tillbaka till sjukhuset, berättar Christine. Jag ville först inte själv. Jag visste ju hur hårt pressade mina kollegor var. Jag ville inte belasta dem ytterligare.

Allvarligt sjuk. Som mest hade Christine Udding 21 olika symtom som hör ihop med covid-19.

helt ensam i ett rum, inte kunna andas och veta att ingen kommer att komma in här om det inte är absolut nödvändigt. Det gav mig en ökad empati för de patienter jag själv vårdat i samma situation. Jag hade ju fördelen att jag åtminstone kunde få besök av kollegor.

Som mest hade Christine 21 symptom som associeras med covid-19. Hon tror att hon var nära att flyttas till intensivvårdsavdelningen när hon var som sjukast, men klarade sig precis. Trots att hon var så dålig dröjde det innan hon testade positivt för viruset. Det var först efter lungröntgen och ett efterföljande test som man kunde konstatera att det var just covid-19 hon led av.

Efter knappt två veckor blev hon utskriven. Då hade hon tappat hår, drömt intensiva mardrömmar och gått ner 6–7 kilo, eftersom hon knappt kunnat äta alls.

– Många förlorar lukt- och smaksinne när de blir sjuka i covid-19. Men jag reagerade precis tvärtom. Lukt och smak förstärktes tusenfaldigt. Allt luktade och smakade fruktansvärt illa. Jag kunde inte få i mig någonting. Inte ens choklad, som är det godaste jag vet, smakade gott.

Orkade inte gå uppför en trappa

Christine flyttade in på nedre våningen i huset när hon kom hem. Hon orkade inte gå uppför trappan till övervåningen. Efter några veckor började hon promenera ut till brevlådan. Dit är det tio meter. Hon gav sig själv sprutor med blodförtunnande och inledde rehabiliterande behandling med fysioterapeut. Men mest var hon bara absolut, förlamande kraftlös.

– Jag minns att jag tänkte att jag blivit så otroligt bra på att göra ingenting. Jag kunde sitta hur länge som helst med hakan i händerna och bara titta rakt fram. Jag orkade inte titta på tv, inte läsa, inte titta på telefonen, ingenting. Jag är i vanliga fall inte alls en person som gillar att ligga i soffan. Jag vill att det ska hända saker. Men nu var jag så trött, jag ville bara sova.

Precis som många av de långtidssjuka i covid-19 lider Christine av hjärntrötthet. Tillståndet är inte en egen diagnos, utan består av ett flertal symptom som uppstår till följd av exempelvis vissa neurologiska sjukdomar. En neuropsykolog som utförde en rad kognitiva tester på Christine konstaterade att hennes hjärntrötthet i somras var på samma nivå som en 80-åring. Att hon i så dåligt skick snabbt skulle kunna återvända till full kapacitet i arbetet var inte att tänka på:

– Den grupp av undersköterskor som jag i vanliga fall ingår i på jobbet befinner sig i själva navet på mottagningen, förklarar hon.

Oerhört högt tempo

– Man måste kunna hålla flera bollar i luften samtidigt. Alla drar i dig, patienter, läkare, sköterskor. Tempot är otroligt högt.

När hon väl återvände till sjukhuset i början av september arbetade hon först 25 procent. Hon beskriver stödet från chef och kollegor som fantastiskt. Men omställningen var ändå tuff:

– De första dagarna gick jag i princip bara omkring på mottagningen för att akklimatisera mig. Tröttheten var så enorm och jag gjorde så otroligt lite. Jag bröt ihop ibland. Kände mig

Varm i hjärtat. - Jag blir glad i hela kroppen när jag hör om människor som fått sin prövning om utförsäkring pausad.

totalt värdelös, som att jag inte kom ihåg någonting. Hjärnan fungerade ju inte.

– Jag förstod inte hur jag någonsin skulle kunna ta hand om en patient igen.

Men stegvis blev allt lite lättare. Christine blev lite friskare. Med anpassade arbetsuppgifter, möjlighet att kunna fokusera på en sak i taget, att inte vara inräknad som resurs på mottagningen på samma sätt som tidigare, kunde hon i november öka arbetstiden till 50 procent. Bara några dagar senare fick hon beskedet från Försäkringskassan att hon inte längre ansågs vara berättigad till sjukersättning.

Många långtidssjuka i covid-19

Sannolikt upplevde många andra svenskar liknande situationer under 2020. Enligt opinionsföretaget Novus hade i januari 160 000 svenskar varit sjuka i covid-19-liknande symptom längre än tio veckor. Eftersom så många blir långtidssjuka blir problemet med sjukförsäkringens strikta tidsbegränsningar extra tydligt. Patientföreningen Svenska covidföreningen varnade redan under hösten för att många coronasjuka riskerar att förlora sin sjukpenning. Om en lagändring inte skedde omgående skulle tusentals svenskar snart stå utan försörjning.

– Vid det här laget är det en principsak, säger Christine Udding, som efter att hon blivit utförsäkrad berättat om sin situation i både tv och tidningar.

– Jag personligen klarar mig bra. Jag har en stabil ekonomi. Men tänk på en ensamstående förälder eller någon som redan

har en så låg inkomst att den ligger på gränsen för att klara sig. Människor hänvisas till Socialtjänsten, trots att de varje månad har betalat en premie till staten för att ha rätt till sjukförsäkring.

Christines ärende om utförsäkring är överklagat. I dag arbetar hon 75 procent och har goda förhoppningar om att så småningom komma tillbaka på heltid. Samtidigt har debatten om sjukförsäkringen som hon deltagit i gett resultat.

”Vid det här laget är det en principsak...”

I slutet av november nådde regeringen en överenskommelse med stödpartierna C och L som innebär en lättnad i regelverket. Den som har en pågående rehabilitering ska inte längre kunna bli utförsäkrad. Vänsterpartiet har varit särskilt drivande i frågan.

– Både Ida Gabrielsson och Nooshi Dadgostar har gjort ett fantastiskt arbete, säger Christine som gläds åt den politiska delsegern.

– Jag blir glad i hela kroppen när jag hör om människor som fått sin prövning om utförsäkring pausad. Det här är en sådan viktig fråga och det värmer verkligen i mitt hjärta att få bevis på att förändring faktiskt är möjlig. 📌

TEXT: **SARA MARTINSSON**

FOTO: **MAJA KRISTIN NYLANDER**

"Vi vann en delseger nu i december, och jag tycker att diskussionen kring sjukförsäkringen har förändrats."

- Vi har föreslagit en kriskommission

Ida Gabrielsson är Vänsterpartiets vice partiledare och talesperson i sjukförsäkringsfrågor. Hon menar att det som hänt Christine visar på ett fyrkantigt, misstänksamt system som riskerar att beröva långtidssjuka deras plats i samhället.

Vad tänker du när du hör Christines berättelse?

– Jag har haft tät kontakt med Christine under hösten och följt hennes fall noga, och det är verkligen hemskt. Jag önskar att jag kunde säga att det är ett enskilt fall, men det finns tiotusentals personer med likartade historier att berätta. Det säger tyvärr något om hur sjukförsäkringen fungerar numera. Jag har också varit långtidssjuk, men det var innan systemet blev så hårt. Man kunde lita på sjukförsäkringen på ett annat sätt då, och behövde inte vara rädd för att plötsligt stå helt utan ersättning.

Nu har andelen som får avslag trots att de har sjukskrivits av läkare ökat väldigt kraftigt, speciellt vid 180-dagarsgränsen.

Vad händer med de som får ett sådant avslag?

– Dels förlorar de den inkomst de har rätt till och behöver för att kunna försörja sig. Istället blir de tvungna att bekosta sin egen sjukdom, använda sparade pengar eller leva på sina närstående. En del måste arbeta trots att det gör deras sjukdom värre. En del tvingas leva på kommunens försörjningsstöd och för att kvalificera sig för det måste de göra sig av med allt de äger; bostad, bil, sommarhus, allt. Det andra som händer är att kampen mot myndigheten, kampen för att bli trodd, ofta gör dem sjukare.

Ser du någon ljusning?

– Ja, jag tycker ändå att jag gör det. Vi vann en delseger nu i december, och jag tycker att diskussionen kring sjukförsäkringen har förändrats. Politiker kan inte längre

plocka poäng genom att jaga långtidssjukskrivna, de måste förhålla sig till lidandet sådana beslut skapar. Det finns också en trötthet i samhället på att välfärden ständigt blir sämre. Kanske har pandemin gjort sitt till; vi har äntligen förstått att vi alla kan bli sjuka, och att vi alla tjänar på en sjukförsäkring det går att lita på.

Hur ser vägen mot en tryggare sjukförsäkring ut för Vänsterpartiet?

– Vi har föreslagit en kriskommission för att ge upprättelse åt de som redan utförsäkrats. De andra partierna säger hittills nej, men vi ger oss inte. Det är också viktigt att vi i partiet vågar använda oss av erfarenheten, kunskapen och engagemanget som finns i gräsrotsorganisationer som Försäkringskassanupproret och Solrosupproret. Vi vill sätta press på regeringen och på Januaripartierna, och då måste vi arbeta på bred front!

Martin Thåström

Sjukförsäkringen; detta har hänt

28/10: Niklas Altermarks bok *Avslagsmaskinen* släpps. Den beskriver hur sjukförsäkringen fallerat, bland annat till följd av regeringens styrning av myndigheten och införandet av kvantitativa mål.

18/11: Vänsterpartiet håller presskonferens där Christine Udding medverkar. Vi meddelar att vi kommer lägga ett utskottsinitiativ där vi pressar regeringen att mjuka upp Försäkringskassans bedömning vid dag 180.

19/11: Efter initiativ från Vänsterpartiet kallas Försäkringskassans generaldirektör Nils Öberg och socialförsäkringsminister Ardalan Shekarabi till Socialförsäkringsutskottet för att redogöra för rätten till sjukpenning för långtidssjuka i covid-19.

1/12: Vänsterpartiet lägger ett utskottsinitiativ om att pausa bedömningen mot normalt förekommande arbete vid dag 180 tills pandemin är över.

21/12: Regeringen agerar enligt vårt initiativ och föreslår ett tillfälligt stopp i bedömningarna mot normalt förekommande arbete, som ska göras vid dag 180 i ett sjukfall, tills den mjukare bedömning som regeringen föreslagit är införd.

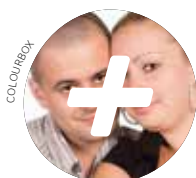
Låt oss prata om pandemin men framför allt om rasism

IDAMARIA JADER

Aysha Jones

influencer och grundare av svenska Black Lives Matter

COLOURBOX

Svenssons

Gemene svensk som visar att vi har noll tid och rum för hat och ojämlikhet i mitt fina Svea rike!

Brun flirt

Ulf Kristerssons oheliga flirt med fascister, som är lika oförväntad som Ebba Buschs förmåga att vända andra kinden till...

Ar 2020 blev året när högre krafter visade människan exakt hur sårbara vi är, genom att låta ett litet virus sätta allt och alla ur spel. Med viruset kom många frågor om hur, vem och varför. Intressanta frågor, smärtsamma frågor men framförallt livsavgörande frågor. När pandemin var ett faktum blottades inte bara omvärldens utan även Sveriges smutsiga byk. Det blev omöjligt för beslutsfattare att hävda att välfärden var intakt eftersom myndighet efter myndighet slog larm om ohållbara rutiner och bristande möjligheter att tillgodose landets äldre, barn och sjuka med rätt omsorg, utbildning och vård.

"Vi kommer inte klara detta" skrek dom alla, men ingen lyssnade. Jag vill nästan säga att ingen brydde sig. Ingen bryr sig för att dom som skrek och drabbades först var icke etniska svenskar, socioekonomiskt utsatta förortsbor, ammo i kiosken under mig och habarier som tar hand om din ayeyo. Ingen brydde sig för att vi gärna talar om välfärd, klassklyftor, trygghet och kamp utan att räkna in ras.

I allt detta finns det dom som historiskt sett alltid har haft det värst. Nämligen de icke etniskt svenska förortsborna, de icke etniska svenskar som drabbas av ökade klassklyftor och dom som jobbar med våra barn och äldre som ju oftast är icke etniska svenskar. Precis som med me too-rörelsen i Sverige så ekade det tomt på perspektiv från oss rasifierade, men betyder det att vi inte finns, att vi inte drabbas? Eller är det ytterligare ett tecken eller kanske till och med bevis på att icke vita röster tystas ner och icke vita perspektiv och behov inte ges plats, trots att det är vi som först tagit ton och uppmanat till kamp?

Jag vet inte. Men jag vet att det var först när man skrek "vi klarar inte mer" som såväl gemene hen och beslutsfattare som media, på riktigt gjorde det jag

älskar när vi gör i gemenskap; checkar sig själva, gör om och gör rätt.

Vad var skillnaden, vad ändrades som gjorde att vi helt plötsligt började bry oss? Om jag tillåts vara den som är den för en stund, du vet hon den jobbige svarta saken som inte vet när hon ska vara tacksam, tyst och veta sin plats.

"Var det en han? En hon? En hen? Var bodde denna dödliga, men ack så viktiga personen?"

Hon som har mage att fråga: vem dog som var så viktig att det nu blev en prioritet att ta tag i detta välfärds-haveri? Var det en man? En kvinna? En hen? Ett barn? Hur såg denne ut? Var bodde denna dödliga men ack så viktiga personen?

Kan det vara så att intresset kom först när sjukhusen fylldes med majoritetssvenskar som vi på riktigt brydde oss om att ta tag i skiten? Du vet, när den vita mannen, vita kvinnan, de vita äldre och de vita barnen blev lidande. Var det först då som Sverige brydde sig om haveriet som blottades med pandemin corona?

Det borde nästan vara en retorisk fråga för vi vet redan att när de icke vita äldre och förortsbor dog på grund av trångboddhet och svårigheter att hålla avstånd så brydde sig ingen. När våra farbröder tvingades köra Sveriges taxibilar och bussar brydde sig ingen. Men ändå vill vi prata klassklyftor, välfärd och trygghet som om det vore något som går att prata om utan att prata ras och rasism.

Bara Rött

Mitten

**RÖTT PRESENTERAR
DAGENS AKTUELLA
VÄNSTER-HÖGERSKALA**

Sticka en varmare värld

Äntligen något vettigt att ägna sig åt under pandemin!

Ullcentrum på Öland har nu stickbeskrivningar på Bernie Sanders vantar i sin webbshop. Stickorna som rekommenderas för bästa resultat till Bernies Mittens Stickkit är 13 cm, nr 3½ och 4. Glöm inte: Alla behöver ett par Bernievantar.

Betor på frammarsch

Bara Rött har fått upp ögonen för betor. Betor är billiga, nyttiga och klimatsmarta. Växer ofta i Sverige.

Prova exempelvis pepparrotskräm till nykokta rödbetor. Blanda sex msk färsk, riven pepparrot, med två matskedar rivet äpple, en matsked dijonsenap med sex matskedar crème fraîche (eller havre-fraiche). Salta och peppra. Rör om, klart!

SÄG VAD DU TYCKER - VINN EN BOK!

Vad tycker du var bra i det här numret av Rött? Vad var mindre bra? Vad skulle du vilja läsa om i kommande nummer? Adress och mail hittar du på sidan 2.

Du har chansen att vinna *Arbetslitteraturens återkomst* eller *Vänligheten* eller boken *Hölje*. Läs recensionerna på sid 30-31.

Förra numrets vinnare blev *Inger Wärgård*, *Skogås* och *Stefan Lundqvist*, *Uddevalla*. Grattis!

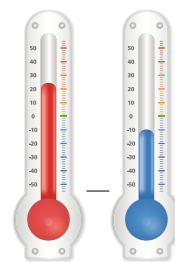
Röda nyheter

Uber, Foodora. Många appföretag gör enorma vinster. De som arbetar ihop dem har oftast hopplösa villkor. Men nu börjar det vända. Personalen organiserar sig över hela världen. I Norge är det klart. Efter fem veckors strejk har anställda på Foodora numera kollektivavtal. Källa: Arbetet

TIPSA OSS!

Har det hänt något kul på din ort, i din förening eller på din arbetsplats?

Tipsa Rött!
Adress på sid. 2.

Vi tar tempen

Röd och het eller blå och kall? Vem hamnar på plus och vem på minus? Rött vet!

+27 Uj, Uj, Uje Brandelius vann Guldbaggen för bästa manliga huvudroll i *Spring Uje spring* och sen vann han även Guldbaggar för bästa manus och bästa film. Uje, stolta glädjetårar från oss!

+18 Bilden på Bernie Sanders i stickade vantar drog över världen och han förklarade sitt klädval efter installationen med att Vermontbor minsann vet hur man klarar kyla. Världen hade blivit bra mycket varmare om han hade lagt vantarna på presidenttiteln också.

-5 Snipp, snabb snut! Så var vaccinet slut, eller? 80 miljoner vaccindoser blev 31 miljoner om man är EU-medborgare vill säga. Fattiga länder fick inget alls. Och endera hade Astra Seneca sålt smöret och tappat vaccinet eller så behöver de riktigt godtrogna förhandlare som tror att globala läkemedelsbolag agerar av välvilja. Välkommen in vaccinsamordnare Malte Lindeman.

-55 Ett antal makthavare fick plötsliga trotssymtom som drabbade omdömet. Löfven skulle prompt in i köpcentret, Dan Eliasson måste nödvändigtvis till Kanarieöarna och trängas med M:s utrikespolitiska talesperson Hans Wallmark. Försvarsminister Hultqvist klämdes sig ombord på en Finlandsfärja medan den moderata riksdagsledamoten Cecilie Tenfjord Toftby verkar ha fått en black-out när hon kritiserade Löfven för oansvarighet - från sin egen nöjesresa till Spanien. Vi kan kalla det galna covid-sjukan.

Syster Koll

Hej Frida Håkansson!

FOTO: PRIVAT

Stark välfärd är viktigast

Vi säger hej till en nybliven medlem, Frida Håkansson!

Varför gick du med i V?

– Jag bestämde mig för att jag var vänsterpartist redan

när jag var sjutton, men sen flyttade jag till USA och då blev det inte av att jag blev medlem. Både jag och min pojkvän som jag träffade i USA engagerade oss politiskt där.

– När jag sen kom hem till Sverige igen kände jag att det var dags att göra slag i saken och gå med i Vänsterpartiet.

Brinner för en trygg och värdig äldreomsorg.

Vilka är dina hjärtefrågor?

– Många, men allra viktigast är skattepolitiken och en stark välfärd. Den privatiserade välfärden i USA fungerade som ett skräckexempel för mig; är det dit vi är på väg?

– Sen jobbar jag ju inom äldreomsorgen och brinner för att den ska vara trygg och värdig, det känns viktigt och bra att

Personligt

Ålder: 21 år

Bor: Sala

Familj: Mamma, pappa, två bröder

Sysslar med: Hemtjänsten

Läser: *Antikapitalism* av Erik Olin Wright

Fritidsintresse: Yoga, vänner och pojkvän

partiledaren också har erfarenhet därifrån. Sen är ju jämställdheten också viktig för mig, men jag tycker den går hand i hand med välfärden och den ekonomiska politiken.

Hur engagerar du dig utöver ditt medlemskap i V?

– Just nu är det mycket att jag läser och lär mig, men jag lyfter också frågor och tar diskussioner med de i min närhet, familj, vänner och kollegor.

Martin Thåström

Det är dags att nominera till Jämlikhetspriset 2021

Stiftelsen Jämlikhetsfonden delar varje år ut två priser. Ett kollektivt Jämlikhetspris på 100 000 kronor som går till ett företag, kooperativ, förening, fackklubb eller kommunal verksamhet, som visat att de kunnat minska ojämlikheten i den egna organisationen. Ett individuellt Hederspris på 10 000 kronor som går till en person som framgångsrikt gett spridning åt jämlikhetsidén.

Jämlikhetspriset 2020 gick till fackklubben Seko111 i Stockholms

tunnelbana för deras solidariska arbete med att förbättra löner och arbetsvillkor för lokalvårdarna.

Hederspriset 2020 gick till författaren Nina Björk som granskat den politiska och ekonomiska makten.

Nu är det alltså dags att föreslå vilka som ska få Jämlikhetspriset och Hederspriset 2021. Mejla till Stiftelsen Jämlikhetsfonden via jamlikhetsfonden@gmail.com.

Läs mer om Jämlikhetsfondens arbete på: www.jamlikhetsfonden.se

Vi.

**Inne i ordet virus finns ordet "vi".
Vi är i beröring med världen.
Vi får världen på oss hela tiden.**

Vi. Rus.

– Ur en dikt av den danske poeten Morten Søndergaard

72

procent av de döda i pandemics första våg i Sverige hade låg eller medellåg inkomst enligt färsk siffror från Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin. Världsbankens chef, David Malpass, har kallat corona "ojämlikhetens pandemi".
Källa: CES, 2020:10

40

nya börsmiljardärer har Sverige fått i år. Värdet på 169 personers och familjers innehav ökade med 295 miljarder kronor till över 1300 miljarder.
Källa: Dagens Industri

För mig är formen för hur klubbar i Sverige ska fungera fantastisk. För att man väljer att INTE kommersialisera fotbollen.

Fotboll och politik

HÖR IHOP

Ekim Çağlar var trött på idén om att samhället slutar vid arenaingången. Rött har mött författaren bakom *Fotboll i krig och fred*, en ny bok som tecknar fotbollens politiska historia.

Hade Allsvenskan 2021 varit en vanlig säsong hade den helt säkert innehållit något unikt. Att klassiska Degerfors IF återvänder till Sveriges högsta fotbollsserie för första gången på 24 år är förvisso speciellt. Men med publiktomma arenor på obestämd tid riskerar svensk fotboll att gå miste om något ovanligt:

– Degerfors är antagligen den enda svenska klubben där man de senaste 10–15 åren haft tydliga vänsterpolitiska budskap på läktarna, säger Ekim Çağlar, statsvetare och frilansskribent som just utkommit med boken *Fotboll i krig och fred*.

– Man har kunnat se Che Guevara på Degerfors läktare, man har kunnat se antifascistiska budskap. Det är inte en slump att detta sker just i Degerfors. Vänsterpartiet är största parti i kommunvalen och väljarna befolkar också arenan Stora Vall. Så klart kommer det att märkas på läktarna.

Full av politiska tecken

För den som inte är van vid att betrakta världens största idrott genom en politisk lins passerar kanske den här typen av detaljer obemärkta. Vi har ju så länge fått höra att idrott och politik inte hör ihop. Men fotbollen är full av politiska tecken. Man ser dem om man har en viss typ av blick. Och den blicken har Ekim Çağlar.

Sedan han som liten pojke i uppländska Rimbo mötte sporten, som han i dag till stor del ägnar sitt yrkesliv, åt har han vetat att den i allra högsta grad hör ihop med politik:

– När vi kollade på fotboll hemma och var klara med att klaga på hur dålig den där vänsterbacken var så blev det naturligt att börja prata om lagens politiska kopplingar, säger han.

– Var det landskamper kunde vi prata om ländernas politik. Var det klubbtag pratade vi om klubbarnas identiteter. Politiken blev en del av förklaringen till varför man tyckte om ett visst lag. Hade några många högerextrema på sina läktare till exempel så gillade man inte det laget.

Ett speciellt fotbollsland

Ekims pappa kom till Sverige från Turkiet som politisk flykting. Att prata politik var lika självklart i hemmet som att prata fotboll. Just Turkiet är också ett speciellt fotbollsland.

Sporten har en lång historia av att ha använts som maktmedel av de styrande. På läktarna syns ofta politiska budskap, på samma sätt som symboler som kopplas till de olika klubbarna ofta dykt upp i samband med politiska aktioner. Inte minst under den turbulenta sommaren 2013, då en parkprotest i Istanbul utvecklades till en våg av demonstrationer mot regeringen.

– Då blev till och med halsdukarna politiska, säger Ekim.

– Många använde halsdukar i demonstrationerna, både för att visa lagsympatier och skydda sig mot tårgasen. Fotbollens attiraljer blev symboliskt viktiga, och ett praktiskt skydd.

För den politikintresserade utan fotbollskoll ser halsduken Ekim tar fram vid första anblick ut mer som en vänstermarkör än något som har med sport att göra. ”A”-et i Çarşı är skrivet i

Rasism. – Zlatan har varit inne på den här förfinaade rasistiska mekaniken som kan finnas i bakgrunden. Att man bedöms på ett annat sätt.

en cirkel, som den klassiska symbolen för anarkism. Alla i Çarşı är inte vänster och "A"-et är för de flesta bara en allmän upprorssymbol på läktarna. Men Çarşı demonstrerar varje år på första maj och använder ofta en vänsterretorik. Att de skulle finnas närvarande vid protesterna 2013 var självklart.

– Det var det tillfället då jag allra tydligast med egna ögon sett hur fotbollssupportrar kan bli en politisk kraft, säger Ekim.

– Nästan alla de stora organiserade supportergrupperna var ute i protesterna. Att de fick en så viktig roll har delvis att göra med att de är så välorganiserade, eftersom fotbollen kräver det. Man kan inte få ihop ett tifo varje vecka till sin läktare om man inte kan hålla samman gruppen. Det innebär att det finns strukturer inom de här grupperna som påminner om hur politiska rörelser fungerar.

Fotbollens politiska historia

Den, som Ekim beskriver den, "genompolitiserade" turkiska fotbollen förekommer naturligtvis på flera ställen i *Fotboll i krig och fred*. Men när Ekim Çaglar

skriver fotbollens politiska historia rör sig berättelsen på många nivåer och platser i världen samtidigt. Kopplingarna mellan fotbollssupportrar och kampen för demokrati i Turkiet förekommer sida vid sida med exempel på där fotbollen utnyttjats för att skänka legitimitet till diktaturer, som i Brasilien eller i Francos Spanien.

Här finns också beskrivningar av hur fotbollsarenor användes för att manifesteras nationalism under inledningen av kriget i forna Jugoslavien och berättelsen om det som kallas "Fotbollskriget", där tre matcher mellan El Salvador och Honduras 1969 fick en underblåsande funktion till en väpnad konflikt.

I Sverige har fotbollens politiska roll varit mindre påtaglig. Men inte desto mindre återspeglas även våra samhällsproblem i sporten. Ett exempel i boken kommer från författarens egen pojklagskarriär, i lilla Rimbo IF:

– En positiv fördom som jag mötte var att jag, med rötter i Turkiet, skulle vara teknisk, säger Ekim, som spelade fotboll mellan sju och 15 års ålder och beskriver sig själv som ett "typiskt träben".

Uttryck. - I Francos Spanien användes begrepp från ultranationalistisk retorik; virilitet, ungdom och styrka, när man talade om landslaget.

– Andra saker har lämnat märkliga frågetecken. Som när jag blev knuffad av en ledare från motståndarlaget eller när en domare visade rött kort och förklarade att "sådana som dig vill jag inte se på planen". Jag vet inte om det fanns en rasistisk underton. Det kan lika gärna ha handlat om att enbart markera mot hårt spel. Men jag vet att jag reagerade på att jag aldrig sett ledare agera så eller hört en domare säga så till någon annan.

Rasistiska attityder

Nu som vuxen har Ekim, i sitt arbete med att spåra fotbollens politiska strukturer, stött på vittnesmål som visar att lag från områden där etniska svenskar inte är dominerande möter rasistiska attityder. Han säger att samhället är kallare nu, och att den öppnare rasismen märks även i fotbollen.

– Man pratar ju gärna om fotbollen som en inkluderande arena. Men den kan också vara hård och kall. Man är så fokuserad på att vinna, vilket kan leda till att underliggande känslor kommer ut på ett aggressivt sätt. En latent främlingsfientlighet kan komma upp till ytan. Den här dubbelheten har jag försökt

visa i boken. Fotbollen kan både vara en väg in i det svenska samhället, och en plats där problemen i samhället framträder tydligare.

Att ungdomar som spelar fotboll på svenska planer får höra rasistiska glåpord från vuxna vid sidelinjen är måhända inte politik på samma sätt som att Silvio Berlusconi använde sig av sitt ägandeskap av

"Fotbollen kan både vara en väg in i det svenska samhället, och en plats där problemen i samhället framträder tydligare."

storklubben Milan för att bygga sin politiska karriär. Men det är fortfarande politik, ett av alla dessa otaliga exempel på hur, som Ekim uttrycker det, "samhället inte tar slut vid arenaingången".

I takt med att fotbollen dessutom utvecklats allt mer till en industri, med enorma summor i omlopp i samband med spelarövergångar, uppstår frågan om det ens finns ett vänsterperspektiv på sportens moderna

Ekim Çağlar

Ålder: 33 år

Familj: Sambo och barn

Bor: Hägersten, Stockholm

Bakgrund: Statsvetare och frilansskribent.

Har utkommit med två böcker:
Propagandafotboll (Leopard, 2017) och *Fotboll i krig och fred* (Fri tanke, 2020).

Allsvenskan

2021 drar igång 11 april. Degerfors IF inleder första omgången med ett bortamöte mot AIK.

form. Nog för att arbetarklassen haft en viktig roll i sportens framväxt. Men i dag är inte precis klass något som diskuteras, i alla fall inte i svenska fotbollssammanhang.

– Det perspektivet är lika osynligt i fotbollen som i den politiska debatten, säger Ekim.

– De maktfrågor som man talar om i fotbollen i dag är snarare de skilda förutsättningarna för herr- och damspelare, eller för rika och fattiga klubbar. Sedan finns förstås historiska klubbidentiteter som man skulle kunna, om man vill, tolka i vänster-högertermer. Det finns exempelvis något lite mer folkligt i bilden av GAIS eller Hammarby. Men eftersom klubbarna själva inte driver den typen av kopplingar så finns de egentligen inte alls.

Fotbollen kan vara många olika saker

Och sen har vi Degerfors IF då. Som till och med har den lokala Vänsterpartiet-avdelningen som partner. Det är ett sällsynt öppet politiskt ställningstagande, när normen säger att man bör skilja på fotboll och politik.

Ekim Çağlar menar att den uppfattningen är så stark just för att om man gläntar på dörren mot fotbollens kopplingar till samhället så måste man också

vara beredd att inleda en bredare diskussion och kanske till och med själv ta ställning i svåra frågor.

– Vi behöver börja betrakta fotbollen som alla andra kulturella uttryckssätt, säger han om vägen framåt.

– Precis som en film kan vara genomkommersialiserad och samtidigt ha ett konstnärligt syfte kan fotbollen både vara en industri och en demokratisk kraft. FC Barcelona är ett bra exempel. De står fortfarande upp för de katalanska värden som de talat om i mer än 120 år. De har kritiserat polisen för att ha utövat våld mot demonstranter och tagit ställning för katalanernas rätt att uttrycka sig. Detta samtidigt som de är en mycket kommersialiserad klubb med band till diktaturen i Qatar.

Fotbollen kan helt enkelt vara många saker samtidigt. Idrott, industri, folkrörelse, kultur, politik och det mesta däremellan. Det finns egentligen bara en sak som Ekim Çağlar är säker på att sporten som han älskar inte är:

– Alldeles för många ser ner på fotbollen som ett dumt tidsfördriv. Det jag vill med min bok är att försöka visa att fotboll också kan vara allvar.

TEXT **SARA MARTINSSON**

FOTO: **MAGNUS LIAM KARLSSON**

Vad sjutton betyder...

Dialektik

Om du kastar fram: "Jag menar att vi måste ha ett dialektiskt förhållningssätt i den här frågan", så imponerar det kanske, men risken är att någon frågar: "Vad menar du egentligen med det?". Och då blir det ofta besvärligt.

Dialektik ett av de stora begreppen i filosofins historia – men också ett av de mest svårfångade. Det har sitt ursprung i antiken, där det stod för metoder för att i dialoger med teser och invändningar arbeta sig fram till sanningen. Så småningom dyker det upp i en ny skepnad hos den tyske filosofen Hegel på 1800-talet. Hos honom handlar det om "världsandens" motsägelsefulla utveckling mot fulländning.

Sedan ställer Karl Marx Hegels idealistiska dialektik "på huvudet" och gör den materialistisk. Men låt oss försöka ringa in vad "dialektisk" i modernt språk ungefärligen kan tänkas stå för.

Dialektiken handlar mindre om vad som "är" och mer om vad som "håller på att bli". Den handlar om motsättningar som drivkrafter för förändring, om kvalitet snarare än kvantitet, om helhet och ömsesidighet – inte det isolerat enskilda, och om världens motsägelsefullhet snarare än dess harmoni.

"Dialektisk" brukar ställas i motsats till "mekanisk" och till den formella logik där alltid $A=A$, och som har svårt att uttrycka "A på väg att bli B". Logiken är digital, dialektiken är analog.

Ett undflyende begrepp

En annan aspekt av Marx' dialektik är filosofens förhållande till världen. I en berömd sentens skriver han "Filosoferna har bara tolkat världen på en rad olika sätt, men det gäller att förändra den." Marx var inte emot att "tolka världen" – han ägnade trots allt decennier åt att förstå kapitalismen – men det kan bara göras framgångsrikt av den som också deltar i samhällets strider. Tänkaren som sitter på läktaren hade Marx inget till övers för.

Som sagt, det är ett undflyende begrepp. Marx' vapendragare Friedrich Engels försökte bringa lite vetenskaplig reda i dialektiken genom att formulera tre "dialektiska lagar":

1. lagen om att kvantiteten slår över i kvalitet och tvärtom,
2. lagen om hur motsatserna genomtränger varandra (motsatsernas enhet),
3. lagen om negationens negation.

En annan formel är den berömda "tes-antites-syntes", det vill säga att något i naturen eller samhället i sin utveckling "slår över" i sin motsats, antitesen, vilken i sin tur blir utgångspunkt för syntesen som innefattar element av de båda tidigare stadierna.

Engels' dialektiska lagstiftande har kritiserats av många senare marxister och man har menat att Marx' dialektik var av en mer nyanserad sort. Några har gått ännu längre och ansett att dialektiken bara är metafysiskt flum som borde fått stanna hos Hegel.

Se saker i sitt sammanhang

Men även om världen inte kan beskrivas med "dialektiska lagar" och trots att begreppet är svårt att få grepp om, så ska vi kanske inte avfärda det helt och hållet. Det är trots allt klokt att se saker och ting i sitt sammanhang och inte isolerade från världen. Nog är det uppenbart att orsakssambanden i samhället och i historien inte är mekaniska som i en ångmaskin eller dator utan – tja, just dialektiska?

Visst ligger det en viktig iakttagelse i att kvalitet inte kan reduceras till kvantitet? Samhället är ju inte de atomer som människorna består av. Vem (förutom den som har egenintresse av det!) kan förneka att motsättningar och strider mellan olika sociala krafter har varit, och alltså är, en viktig drivkraft bakom samhällsförändringarna?

Kort sagt, det kan nog ändå vara befogat att propsa på "ett dialektiskt förhållningssätt i den här frågan"!

MATS EINARSSON

Mats Einarsson är gruppleddare och tidigare kommunalråd i Botkyrka och till vardags Vänsterpartiets ekonomiansvarige. Han har tidigare varit riksdagsledamot och suttit i konstitutionsutskottet samt varit ledamot i PS och VU. På uppdrag av republikanska föreningen har han tillsammans med Jesper Svensson skrivit *...bara ett penndrag*, ett förslag till svensk republikansk författning.

Röd Radio

Vi säger hej till Noemi och Torvald från partiföreningen i Trollhättan, som tillsammans med några andra partikamrater driver ett vänsterpartistiskt radioprogram.

Berätta, hur blev programmet till?

– Inför första maj förra året ville vi göra något speciellt, men pandemin gjorde ju tyvärr att vi inte kunde träffas så som vi brukar. Vi funderade på olika möjligheter och landade i att ett digitalt första majtåg i form av ett radioprogram skulle vara roligt och ett bra sätt att nå ut. Vi fick kontakt med Radio Trollhättan,

en lokal radiostation, och fick använda deras studio. Vårt första program blev jättebra, en intervju med Jonas Sjöstedt och en hälsning från Elin Segerlind.

– Från början hade vi tänkt att det skulle bli det enda programmet, men det blev så uppskattat både av de andra i partiföreningen och av de medverkande att vi bestämde oss för att fortsätta!

*"Det är en del
arbete, men
våldigt roligt!"*

**Okej, vilken framgångssaga! Vad brukar
programmen bestå av?**

– Varje program har ett tema. Vi har till exempel gjort ett program om hemlöshet och ett om våld i nära relationer. Sen har vi två eller tre förinspelade intervjuer med politiker som anknyter till månadens tema. Nooshi Dadgostar, Ulla Andersson, Momodou Jallow och Elin Segerlind har alla varit med och blivit intervjuade, men också många lokalpolitiker.

– Vi redovisar också i varje program vad som har hänt i lokalpolitiken, sånt som vi tycker att det är viktigt att medlemmarna i distriktet har koll på. Ett annat stående inslag kallar vi Dagens fråga, där vi tar upp fördomar som folk ofta har om Vänsterpartiet. Till exempel har vi diskuterat om man kan vara vänsterpartist fast man bor i villa; vi kom fram till att det går alldeles utmärkt! Så spelar vi musik också, så klart.

Hur går arbetet med programmet till?

– Vi i arbetsgruppen ses en gång i veckan, på distans, och planerar. Vi bokar och genomför månadens intervjuer, väljer musik och diskuterar teman för kommande program.

– Varje program planeras noggrant, minut för minut, så vi vet att vi hinner med allt vi bokat in. Programledarna är alltid de samma, men vi, Noemi Nygård och Torvald Asplund, producerar vartannat program. Det är en del arbete, men väldigt roligt!

**Det låter ju jättebra, hur gör jag om jag vill
höra programmen?**

– Vi sänder live den sista onsdagen i varje månad, mellan 18 och 19, på lokalradion, men bor man inte i Trollhättan kan man också lyssna på programmet som en podcast! Den finns på de streamingsajter där man brukar hitta podcasts, sök på *Röd Radio* så hittar ni oss!

TEXT: MARTIN THÅSTRÖM

ILLUSTRATION: EVA HELENA LARSSON

NEJ till marknadshyror

**Senast 31 maj kommer regeringens utredare
lägga fram det förslag på marknadshyror
som finns som krav i januariavtalet.**

Går förslaget igenom kan det innebära höjda hyror på mellan 30 och 50 procent. Inom Vänsterpartiet förbereder man sig för motstånd, men också Hyresgästföreningen och andra är beredda att ta upp kampen!

Trots att en undersökning gjord av Demoskop visar att endast 23 procent av väljarna är positiva till införandet av marknadshyror kan de snart bli verklighet. De drastiska hyreshöjningarna som är att vänta om så blir fallet skulle få förödande konsekvenser för Sveriges hyresgäster.

– Trångboddheten, som lett till många döda i covid-19 bland Sveriges redan utsatta, skulle bli än värre. Bidragsberoendet skulle öka, precis som segregationen. Vi har redan idag 35 000 hemlösa här i landet, många av dem strukturellt hemlösa. Många fler skulle inte ha råd med en bostad efter en sådan chockhöjning av hyrorna, säger Maria Lavander och Kristofer Lundberg, Nej till Marknadshyrors talespersoner.

Vår fylld av protester

Kampanjen, som startats av nätverket Rädda hyresrätten och 18 april-kommittén samt många mindre lokala föreningar, innebär en vår fylld av protester. Ska förslaget om marknadshyror kunna stoppas måste det sättas press på regeringen och dess samarbetspartier.

Den 18:de april planerar nätverket minst 100 demonstrationer runt om i landet, men protesterna är redan igång. Håll utkik på Vänsterpartiets sociala medier eller gå med i Facebookgruppen Nej till marknadshyror för information om hur du kan bidra i kampen mot marknadshyror!

Vad?

Teman, intervjuer med företrädare för partiet, lokalpolitiska frågor och musik.

**När, var
och hur?**

Om du bor i Trollhättan kan du lyssna live sista onsdagen i varje månad, mellan 18-19. Annars lyssna i din podcast-app när du vill.

Som ung var Håkan sjukhusvaktmästare, först på Beckomberga och senare på Södersjukhuset.

Historikern Håkan Blomqvist: Vi lever i nuets fängelse

Arbets­historikern och folkbildaren Håkan Blomqvist har fötterna i rörelsen. ”Att vandra är det bästa sättet att ta sig fram enligt mig, lagom takt för att man ska hinna tänka, reflektera och prata ihop sig.”

När Håkan Blomqvist ordnar sina, numera digitala, stadsvandringar i Stockholm, så berättar han om hungerkravallerna 1917 med kvinnoupploppen och antimilitarismen som spred sig även bland soldaterna. Han berättar också om den judiska socialistiska Bund-rörelsens tid i Sverige efter andra världskriget eller när Södermalm i Stockholm verkligen var arbetarklassens stadsdel. Om när Strindberg hånade den första bildningscirkeln för arbetare på 1840-talet eftersom den hade en fasad av lydlighet, gudsfruktan och anpassning till kungadömet. Och det tyckte förstås Strindberg var löjligt.

Men, betonar Håkan med samma entusiasm som om han kommit på det för första gången, därunder befann sig minsann de första kommunisterna, de så kallade ikariska kommunisterna som hade läst den franske idealisten Cabets bok *Resan till Ikarien* och var utopiska socialister.

Cabet? Ok, det här måste jag läsa på om, aha! Många som mött Håkan i vänstern kan vittna om just den reaktionen, effekten han har på lyssnarna, läsarna, studenterna. Att verkligen längta efter att lära sig mer. Han inspirerar vetgirigheten och de formella trösklarna är låga. Alla bjuds in. Spelar ingen roll om du ska doktorera, talar knagglig svenska eller knappt

gått ut grundskolan. Alla måste ju börja någonstans. Allt är en vandring, allt är i rörelse. Därför har vi också tagit just vandring som tema för den här intervjun.

Jag ber Håkan att reflektera kring temat vandring, både som livsvandring och politiskt arbete och ställer frågan:

Vad är det speciella för dig med att vara på väg, att vara i ett mellanrum mellan a och b, vilka möjligheter öppnar det?

– Hela arbetar- och vänsterrörelsen är ju vandrare i någon mening. I grunden tror jag att det är en riktig tanke att politisk kamp handlar om rörelseriktning. Det ställs nya frågor, det kommer nya utmaningar. För mig personligen har jag alltid vandrat och man pratar om ”platsens ande” men jag menar att det finns ingen ”platsens ande” utan det är vi som ingjuter ande med våra liv på platsen. Är vi borta är det bara murbruk kvar, om det är i stan.

**Vi kan
åstadkomma
någonting
tillsammans.**

Dina farföräldrar bodde på Södermannagatan, just där kvinnoupploppen var 1917. Vad betyder det för dig?

– Det är klart att för mig blir det också lite ”där barn jag lekt”, och jag har genom mina vandringar ännu mer känt att här har utspelats historia, både individuella liv och stor samhällshistoria. ▶

Håkan Blomqvist

Född: 1951 i Stockholm

Sysslar med: Historiker vid Södertörns högskola, specialiserad på arbetarrörelsen, socialism, rasism och antisemitism. Medlem i Vänsterpartiet, var ombud för Storstockholm på kongressen. Även medlem i tankesmedjan Socialistisk Politik.

Bakgrund: Som ung var han fackligt aktiv sjukhusvaktmästare på Södersjukhuset, därefter chefredaktör på tidningen *Internationalen* i många år.

Aktuell med: *Socialism på jiddisch* om den judiska socialistiska Bundrörelsens flyktigliv i Sverige under och efter andra världskriget. (Carlsson förlag) *Trotsky - revolutionären mot Stalin*. Vem var egentligen Trotsky och vad kämpade han för? En introduktionsbok 80 år efter mordet på Trotsky av Stalins lejde mördare. (Vaktel förlag) Stadsvandringar och föreläsningar (digitala) i arbetarrörelsens spår.

Läs mer på Håkans facebookside: www.facebook.com/hakan.blomqvist.5

– De flesta som lever nu har inte alls koll på vad som har hänt förr på platsen där de lever. Vi lever i nuets fångelse, och de fångelsemurarna är jag gärna med och river.

Håkan har ett föredrag, som ligger på nätet, om spanska sjukan 1918–20, som dödade många miljoner. Det är efter revolutionerna i Ryssland, efter första världskriget. Den borgerliga dominansen är bruten och skakad, medan arbetarrörelsen har en central roll, och ser till att använda läget för att driva fram det demokratiska genombrottet.

Så hur ser det ut idag, i pandemin, vad är arbetarrörelsens roll i krisen idag?

– Man måste komma ihåg att globalt sett så har det skett en tillbakagång av arbetarrörelser, både arbetarpartier och fackliga organisationer. Det är omkring sju procent av jordens förvärvsarbetare som är fackligt organiserade, om man inte tar med Kina, med sina statliga fackföreningar. Samtidigt så brukar jag säga så här; om man ser det framför sig i ett historiskt perspektiv så är arbetar- och fackföreningsrörelsen helt nya fenomen. Det är först från slutet av 1800-talet, en väldigt kort tid i människornas historia, som de underordnade i samhället, i alla fall i några delar av världen, överhuvudtaget organiserat sig och kan göra det.

– Sedan har vi enorma bakslag. Tänk Stalins Sovjet som fullkomligt mosar den fria arbetarrörelsen. Och sedan har vi fascismen som tar makten i nästan varenda europeiskt land under mellankrigstiden. Där kan man snacka om att människor kunde

Kunskap. Håkan menar att historien är viktig att känna till.

förlora hoppet. Många socialister trodde också att arbetarrörelsen var slut då, när Hitler tog över, och man skulle förbereda sig på ”Neuropa”.

– I våra dagar har vi istället en global kapitalism med enorma krafter och arbetarrörelsen finns visserligen, men är extremt försvagad. Vad ska man göra då? Ska man anpassa sig till situationen och låta det som sker ske? Eller ska man försöka tänka att nu måste arbetare och folkrörelser försöka återfödas, ackumulera ny kraft utifrån de nya förhållanden som råder.

Vi har i Sverige flera uppror, som vårdupproret, lärarupproret... Och många proteströrelser i andra länder. Hur ser du på motkrafterna?

– Det är inte så tokigt att titta efter motstånd både inom och utom nationsgränserna, det är ju så motrörelser växer fram. Om man tänker sig att världen i någon mening hänger ihop så är det förstås otroligt löftesrikt nu med de här stora genombrotten mot sexuella trakasserier och för fri abort, som i Argentina nu och protesterna mot den polska högerregeringens inskränkningar.

Många anser att det är ett helt nytt läge efter högerextremismens framfart i USA. Är det nytt? Eller finns likheter med tiden när du själv blev politiskt aktiv?

– Det finns stora likheter, och det är viktigt för vänstern att komma ihåg och lära av de historiska erfarenheterna. Jag blev politisk aktiv 1969, det började med Operation dagsverke i skolan mot svälten i Biafra något år tidigare och fortsatte med inspiration från Che Guevara och kampen mot diktaturerna i Latinamerika. Majrevolten i Paris -68 som spreds över världen men också Pragvåren -68 för en ”socialism med mänskligt ansikte” som krossades av den sovjetiska invasionen, var också viktiga händelser för mig.

– 1969 kom jag sedan med i den trotskistiska rörelsen och köpte det första numret av tidningen Fjärde internationalen där det fanns en artikel av Ernest Mandel som hette ”För den proletära demokratin” och var emot våld i arbetarrörelsen och handlade om att socialism måste vara mer demokratisk än den mest demokratiska kapitalism. Annars är det inte socialism, för socialism betyder de arbetande människornas självstyre.

Samarbete. – Jag har ju tillhört den trotskistiska rörelsen sedan jag var 18 år och där betonas vikten av att arbeta underifrån, att skapa ett tryck tillsammans med sociala, fackliga och ideella rörelser kring sina gemensamma socioekonomiska intressen.

– För mig var det helt centralt! När man är så ung är också det väsentliga att man känner att en sak är rätt och sann, inte om den är möjlig! Jag tror att det gäller många och så inspirerades vi av utvecklingen på andra håll i världen. Och så är det med klimatrörelser, kvinnorörelser, den nutida antirasistiska och antifascistiska rörelsen! Den kommer också på många håll i världen, att inspireras av, om det nu blir så, att Trumpismen i USA slås tillbaka.

I Valfärdsalliansen i Stockholm, där Håkan är med, arbetar de ihop med SEKO, Hyresgästföreningen, Gemensam Valfärd, Rädda hyresrätterna, Klimataktion med flera. Tillsammans utropade de en nyårsförhoppning; att 2021 ska bli ”vändpunkternas år”.

Hur viktigt anser du det vara att arbeta just rörelseorienterat för att lyfta vänsterperspektivet, inte minst inför valet 2022?

– Jag tror att det är avgörande. Jag blev glad att i Vänsterpartiets strategidokument som antogs på kongressen, och som jag stödde, styrks det. Kanske mer än tidigare. Där är det viktigt att tänka att rörelseperspektivet inte bara handlar om att stärka partiet, utan om att förändra samhället genom trycket från rörel-

serna. Genom andra tänkesätt, förändra den politiska, ideologiska och kulturella dagordningen.

– Kommer man ner i vardagen, då kan man ju ofta umgås bra med människor som är vänster i bred mening, oavsett politiska linjer kan man vara överens om mycket. Det är från det man måste bygga sociala rörelser. Genom samarbete på lokal, regional och riksnivå kring väldigt viktiga frågor; som neddragning på offentlig verksamhet och vinster i välfärden.

– Det är i de här sociala rörelserna som man kan lära sig hur man gör, organisera sig och vinna självförtroende. Vi kan åstadkomma någonting tillsammans. Det är inte bara däruppe, i riksdagen, det är inte där som saker och ting egentligen förändras, det är härnere.

– Särskilt i vår tid, med den här starka individualiseringen, är det här ännu viktigare. De stora samhällsproblemen kan man inte lösa själv. Dem måste man lösa tillsammans med andra, och då är det jätteviktigt att skapa sig kunskap, verktyg och självförtroende tillsammans. Det tror jag är nyckeln.

TEXT: ÅSA MATTSSON
FOTO: HASSE HEDSTRÖM

Äta hållbart & reko i storstan

Hur äter man klimatsmart, rättvist och närproducerat i en storstad? Samtidigt som svensk jordbrukspolitik fokuserar allt mer på industrialiserad monokultur kämpar många nya lokala producenter för hållbar mat till fler.

Gunnar Rundgren bor på natur-sköna Sunnansjö gård, strax utanför Uppsala. Förutom att han varit ekobonde i mer än fyrtio år och en av grundarna bakom KRAV-certifieringen, så är han också föreläsare och författare. I två uppskattade böcker utgivna på Ordfronts förlag har han kritiserat modernt jordbruk.

– Det finns en het diskussion här i Sverige om vilken mat vi konsumerar – vegetariskt eller inte, kolhydrater eller inte. Intresset för vilken mat som produceras är däremot nästan obefintligt. Men det är ju tyvärr så att de flesta val redan har fattats åt oss när vi står där i affären och väljer mellan förpackningarna, säger Gunnar.

Gunnar Rundgren menar att avregleringen av jordbrukspolitikerna på 80-talet ledde till en ökad industrialisering av jordbruket, med större producenter och färre odlade råvaror. Dessutom satsar jordbrukarna alltmer på de grödor som är lönsammast för livsmedelsindustrin; ris, vete, sojaböner, majs, kyckling.

– Det traditionella, mångsidiga jordbruket var en positiv kraft som bevarade stora delar av planetens ekosystem. De stora monokulturerna av till exempel sojaböner eller vete skadar däremot både miljö och landsbygd, anser Gunnar.

– Fokuset på lönsamma produkter riskerar också att leda till en alltmer globaliserad diet; istället för att den lokala tillgången på råvaror får styra vad vi äter bestämmer industrin åt oss, utifrån vad som maximerar deras vinst, avslutar Gunnar Rundgren.

Värnar det lokala och hållbara

Det finns dock en motrörelse, med odlare och uppfödare som värnar det lokala, småskaliga och hållbara. Enöga mat är ett exempel på en sådan matproducent. Boende i Stockholmsförorten Huddinge kanske märkt ett nytt inslag i kommunens skogsområden de senaste åren – hundratals killingar som nöjt betar sly och buskar i stora hagar. Det är Enöga mat som håller getterna, som betar ute mellan maj och oktober.

– Hankillingar som föds på mjölkgårdar brukar avlivas direkt vid födseln, och köttet tas inte tillvara. ▶

**Det är ju
tyvärr så att
de flesta val
redan har fattats
åt oss när vi står
där i affären.**

Gunnar Rundgren,
ekobonde,
författare
och föreläsare.

Nu köper vi dem istället och låter dem beta ute, som de är menade att göra, en hel sommar och tidig höst innan de slaktas och blir till lokalproducerat, ekologiskt kött, säger Anna Sundberg, en av grundarna till Enöga mat.

Viktig syssla

Getterna sköter, helt utan att veta om det, en viktig syssla där de mumsar sig fram genom sina hagar. Naturbetade ängar är nämligen viktiga för den biologiska mångfalden. Sveriges enda art av cikada trivs bäst i den miljön och igenväxningen av gammal betesmark har gjort

att den numera klassas som nära hotad. Bin och humlor trivs också i de artrika hagarna, och de i sin tur är viktiga villebråd för många fåglar.

Hundra hektar ängsmark håller killingarna öppna varje sommar, både i Huddinge och på ön Landsort, ett naturskyddsområde.

Tillsammans med Jordbruksverket driver Enöga ett projekt för att få fler kommuner, förhoppningsvis över hela landet, att börja använda getter i bevarandet av landskapet.

– Förutom att killingarna helt gratis hjälper till att bibehålla artrikedomen i naturen fungerar deras spillning som gödsel och gör marken bördigare. De gör

Vinter. Gunnar Rundgren pysslar i växthuset där han annars odlar sina grönsaker.

mark som annars legat oanvänd produktiv. Allt det här från killingar som annars hade slaktats och gått helt till spillo, förklarar Anna Sundberg.

REKO-ring

Enöga Mat är en många små lokala matproducenter som säljer sina varor via REKO-ringar.

De är ett enkelt sätt för mindre odlare och uppfödare att nå köpare direkt, en folkrörelse med ursprung i Finland och inspiration från Frankrike som gör det lättare för människor att handla lokalproducerat. Den som vill handla bokar mat direkt från producenterna via sociala medier och hämtar sedan upp den på en utlämning, som sker på samma plats på förutbestämda

Kossor

När Gunnar Rundgren och Ann-Helen Meyer von Bremen tog över Sunnansjö gård ville de öppna upp de gamla vackra strandängarna och betesmarkerna, både för att kunna se sjön och för att öka den biologiska mångfalden.

De skulle gärna haft får. Men får och lamm drabbas ofta av leverflundra vid bete på sankmarker. Istället fick det bli några kor, som är motståndskraftigare mot denna parasit, som nu är landskapsvårdare på strandängarna.

"Fokuset på lönsamma produkter riskerar att leda till en alltmer globaliserad diet."

Reko-värd. Katja Jassey är en av grundarna till REKO-ringen i Skarpnäck.

"Alla våra matproducenter är lokala och småskaliga och de blir bara fler och fler."

tider. Ringarna grundas och administreras av frivilliga intresserade. En av dessa är Katja Jassey från Bagarmossen i Stockholm.

– Vi var några stycken som ville ha en REKO-ring här, så då startade vi en helt enkelt. Det tog bara ett par dagar att få det i rullning. Vi hittade en stor parkeringsplats där vi kunde ha utlämningar och tog kontakt med odlare via sociala medier. Alla våra matproducenter är lokala och småskaliga, och de blir bara fler och fler, berättar Katja Jassey.

Katja menar att maten som säljs i REKO-ringarna både är mer miljövänlig och rättvisare än den man handlar i mataffären. Den reser färre mil, den odlas

eller föds ofta upp på mark som annars inte varit produktiv och småskaligheten innebär att inga arbetare utnyttjas, som de annars ofta görs inom det industrialiserade jordbruket.

Dyrare men rättvisare

– Den stora nackdelen med maten som säljs i REKO-ringar är att den är dyrare än maten i snabbköpen. Å ena sidan är det positivt, för det betyder att alla inblandade fått ordentligt betalt för sitt arbete vilket inte alltid är fallet med industrimaten. Å andra sidan är det inte mat en som lever på sjukpenning har råd att leva på.

Ägg. På parkeringsplatsen samlas 2-300 kunder för att hämta ut sina olika varor.

Orten odlar

2018 startade projektet Orten Odlar (ortenodlar.se). De vill inspirera till odling och lyfta fram kolonilotternas funktion som platser där även kultur och trygghet skapas, men också rikta en strålkastare mot all den odling av mat som sker ute i förorter.

– Det skulle kunna avhjälpas med en annan livsmedelspolitik, anser Katja.

Hon är också aktiv i kampanjen Orten Odlar, och vet hur mycket mat som kan produceras på små ytor om förutsättningarna är de rätta.

– På hundra kvadratmeter fick en skicklig odlare ut 800 kilo grönsaker. Om de pengar som nu investeras i hydroponisk odling, som varken är miljövänlig eller särskilt produktiv, istället investerades i fler och större koloniträdgårdar skulle många, många fler kunna bli både självförsörjande och kunna sälja grönsaker lokalt, anser Katja Jassey.

– De sociala fördelarna, med människor från hela

världen som möts, lär sig av varandra och har ett gemensamt projekt är såklart också en bonus!

Än så länge är rörelsen kanske i sin linda, men att det finns ett engagemang för hållbar och rättvis mat är tydligt. På fyra år har det startats mer än 200 REKO-ringar i Sverige, i storstäder såväl som i glesbygd, och de har idag fler än 700 000 medlemmar i sina grupper i sociala medier. De småskaliga producenterna blir också allt fler. En folkrörelse håller på att växa fram, och förr eller senare måste den väl också påverka politikernas inställning till hur vi ska odla, föda upp och äta?

TEXT: MARTIN THÅSTRÖM FOTO: HASSE HEDSTRÖM

FOTO: JESSICA SEGERBERG

Kommentar

Elin Segerlind, Vänsterpartiets riksdagsledamot i miljö- och jordbruksutskottet:

– Jordbrukspolitiken idag, både på EU-nivå och inhemskt, gynnar de stora gårdarna och tvingar många mindre att stänga. Det är en dålig utveckling. Ett hållbart jordbruk kräver en stark lokal anknytning och ett fokus på miljöaspekter. Småskaligt jordbruk bidrar med många värden: Arbetstillfällen, bibehållen biologisk mångfald och en god kunskap om både mark, djur och produktion. Med det kommer också en långsiktigt hållbar livsmedelsindustri.

- Världens sorger, elände och misär anländer till Norrtälje i form av den här containern.

John Ajvide Lindqvist, om sin nya roman *Vänligheten*, på SVT.se.

Arbetslitteraturen lever

Arbetslitteraturens återkomst

Rasmus Landström (Verbal)

BOK. Om Maja Ekelöf hade försökt ge ut *Rapport från en skurhink* 1987 hade den sannolikt blivit refuserad. Det skrev Ivar Lo Johansson i en essä om klass och litteratur samma år. Få trodde väl då att arbetslitteratur skulle bli något angeläget igen. Som om uppdraget var slutfört. Men uppdraget är ju inte slutfört och arbetslitteraturen är tillbaka, även om den i vår samtid handlar mer om undersköterskor än bonddrängar.

Det unika med Landströms bok är inte analyserna över enskilda verk, utan

hur han, utan att varken bli för akademisk eller förenkla, lyckas förklara hur Ivar Lo Johansson, Harry Martinsson, Kjell Johansson, Susanna Alakoski, Åsa Linderborg, Annelie Jordahl och Hassan Lo Sattarvandi, har stark beröring i sitt underifrånperspektiv. Hur de politiska och ekonomiska sammanhang som omger arbetslitteraturen spelar roll.

Boken rekommenderas varmt, för dess egen skull, men också för att man får upp ögonen för alla bra nya arbetarförfattare.

Åsa Mattsson

Vänligheten

John Ajvide Lindqvist (Ordfront)

BOK. En gul container står i centrum när skräckmästaren John Ajvide Lindqvist släpper en riktig tegelstensroman. Vad är det som händer med den vardagliga vänligheten när containern öppnas, och vad händer med kassabiträdet, äldre-vårdaren, fondförvaltaren och fotomodellen? Ajvide Lindqvist berättar om ett Sverige som gått från världens schysstaste land till ett tudelat, med vänligheten som filter när det passar.

ÅM

Tunna blå linjen

Regi: Sanna Lenken, Anders Hazelius, Michael Hansson

SERIE. SVT:s nya storsatsning lyckas än så länge undvika polisseriens stora fälla – att romantisera poliser och polisyrket. De sex huvudkaraktärernas arbetsdagar fylls av lägenhetsbråk, försvunna flyktbarn, tids- och resursbrist och personliga problem. Välskrivet av skaparen Cilla Jackert och välspelet av en stor ensemble. Men varför titeln? Vill man verkligen göra kopplingen till USA:s polisdyrkande höger-rörelser?

MT

Hölje

Pooneh Rohi (Ordfront)

BOK. Pooneh Rohi återkommer med en poetisk roman om en nybliven mamma. Det handlar om Mona som varken kan acceptera spädbarnet, främlingen vid hennes bröst, eller främlingen i sig själv. Den förlösningspsykos hon upplever handlar om något större; att tappa sitt själv, att göra motstånd men inte veta riktningen. *Hölje* är berättelsen om glömska och livskris. Dessutom med ett mycket vackert språk.

ÅM

Collapsed in sunbeams

Arlo Parks

MUSIK. Arlo Parks debutalbum, producerat av Gianluca Bucatelli, är både egensinnigt och själv-säkert. Ackompanjerad av lågmälda beats och jazzsynthar avhandlar hon deprimerade vänner, tonårskärlek och grälände par vid busshållplatsen med Englands allra mjukaste röst. Arrangemangen låter kanske som mycket annan samtida pop, men tjugoföråriga Arlos texter, enkla ord men om svåra saker, sticker ut och stannar hos en.

MT

VINN EN BOK!

Skriv till oss vad du tycker om det här numret. Adressen hittar du på sidan 2.
Du kan också lösa korsordet på baksidan och ha chans att vinna en bok.

Det nuvarande systemet bär fröet till sitt eget avskaffande

Folkrepubliken Walmart

Leigh Phillips, Michal Rozworski
(Verbal förlag)

RÖTT RÖTT RÖTT RÖTT RÖTT

BOK. Det blir allt mer uppenbart att kapitalismen inte fungerar. Ekonomisk kris, klimatkris och corona-pandemin: alla hänger de ihop med produktionssättet vi lever under.

Samtidigt så har vänstern ett problem: vi kan visa att och hur kapitalismen inte fungerar, men vad är vårt alternativ? Här behöver vi konkreta uppslag till hur ett socialistiskt system faktiskt skulle kunna se ut.

För den som bryr sig om dessa frågor är *Folkrepubliken Walmart* helt oundgänglig läsning. Genom att dra linjerna från de historiska debatterna

om "plan" respektive "marknad" in i samtiden, så visar författarna att många av de problem som då antogs vara principiellt olösliga idag inte bara går att lösa, utan att lösningar på dem ligger till grund för hur samtidens mest effektiva företag uppnått sina framgångar.

Genom exempel som Amazon, Walmart och Google visar de hur vi redan lever i en genomplanerad ekonomi: inte från statens sida, utan inom och genom privata företag. De visar också hur den "marknadsstyrning" som offentlig sektor utsatts för är helt förlegad.

Inget privat företag skulle använda dem – eftersom de helt enkelt inte fungerar.

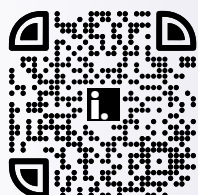
Detta innebär inte att vi redan lever i den bästa av världar. Kapitalismen är inte mindre skadlig för att den bygger på planering istället för marknad. Men det visar att det nuvarande systemet inom sig bär fröet till sitt eget avskaffande. Det är en både hoppfull och uppfodrande tanke, och den materiella förutsättningen för en "ny berättelse" som kan låta vänstern ta kommandot över samhällsdebatten.

SAMUEL CARLSHAMRE

LÄS INTERNATIONALEN I TRE MÅNADER FÖR BARA 99:-

Veckotidningen **Internationalen** är en ekosocialistisk arena för nyheter, bildning och idéutbyte – den kommer i din brevlåda varje fredag! Prova Internationalen i tre månader för bara 99 kronor.

Swisha 99 kr till 123 539 30 53. Glöm inte adress! Ingen Swish? Ring 0722 48 87 46 och prata med Johannes, han fixar!

Scanna
swishkoden
och prova
internationalen
i tre månader
för bara 99:-

Läs fullständiga villkor och personuppgiftspolicy på www.internationalen.se/prenumerera

Filosofen Jonna Bornemark om NPM:

Det är samhällets tvångssyndrom

NPM, New Public Management, ett styrsystem från näringslivet, har letat sig in i minsta skrymsle även i det offentliga. Med hjälp av filosofen Jonna Bornemark reder vi ut vad som hänt, och varför?

Vad tänker du på när du hör NPM – New Public Management? Kanske en stor lagerhall där unga utan fast anställning övervakas sekund för sekund. Eller hemtjänstpersonal som stresskör mellan multisjuka äldre.

Jonna Bornemark, professor i filosofi, har skrivit sina två senaste böcker med NPM i fokus och för henne är NPM en förskjutning. Makten i arbetslivet har förskjutits från lärare, undersköterskor, socialsekreterare och läkare. Istället för att prata med de människor som de är till för att stödja på olika sätt, sitter de framför datorn och organiserar kolumner och fyller i dokument.

– De här personerna dras och vill till de mellanmännsliga mötena, men tvingas bort från dem för att formen kräver det, säger Jonna Bornemark.

Hon har till och med kallat New Public management för ett samhälls OCD, tvångssyndrom.

– Det hänger ihop med en fixering vid mätande som den enda typen av reell kunskap. Och när vi får den typen av fixering så blir det just nån slags tvångssyndrom, att vi ska mäta allt som låter sig mätas. Och att det är det som är det viktiga. Att det är det som är kvalitetsarbete.

Började redan på 60-talet

Styrsystemet NPM kommer från det privata näringslivet, men har undan för undan tagit över även i de offentliga verksamheterna. Det finns ett samband med privatiseringarna och vinst i välfärden, men grunden till NPM började läggas redan på 60-talet, enligt Jonna Bornemark. Och vänstern är delvis medskyldig. I iveren att störta då uppbyrta bildningsauktoriteter i den borgerliga hierarkin, som arroganta överläkare, professorer, ingenjörer, konstnärer, nästan alltid män, lämnades flanken öppen för kapitalet att, som så ofta, komma in och exploatera läget.

– Det som händer samtidigt med den antiauktoritära vågen på 60-talet är att det uppstår tankesmedjor av det som sedan kommer att kallas nyliberalism. Där finns en ingrodd kritik mot professionerna, i ekonomismens namn.

Allra tydligast ser vi vad som händer när utvecklingen fått fortskrida ett antal decennier, som i fallet Nya Karolinska och Boston Consulting Group.

– Där ville man explicit ha bort professionerna när man skulle organisera om sjukvården, för att läkare, sjuksköterskor och annan vårdpersonal ansågs vara bakåtsträvande och bara se till sina egna intressen, säger Jonna Bornemark.

– Under en täckmantel av demokratisering av kunskap ser vi uppkomsten av en ny klass, en manualiserande klass, som de här konsulterna tillhör, men som egentligen är en överadministration. Och där man tänker att kunskapen ska finnas i administrationen.

Jonna Bornemark vill gärna poängtera att hennes kritik gäller NPM och inte enskilda PR-konsulter, projektledare och HR-personer.

– Många av dem vill säkert väl, men det finns ett systemfel i att kunskapen bara ska finnas i administrationen, medan den professionella kunskapen, omdömeskunskap, situationskunskap, erfarenhetsbaserad kunskap, är helt osynliggjorda. I det här systemet blir den konkreta verksamheten nästan bara en liten tarm längst ut på en gigantisk svällande organiserande administration, som i slutändan ska resultera i lite vård, lite omsorg, lite skola. Så fokus har förskjutits från kärnverksamheten till organiserandet av kärnverksamheten. Och det här har bara kunnat ske genom att kärnverksamhetens professioner har blivit så pass undergrävda.

Ny värdering av professionell kunskap

Jonna Bornemark kallar den gamla tidens (manliga) bildningsauktoriteter för ”igelkottar”, som stängde in sig med sin kunskap och bevakade den med taggarna ut, och hon betonar att lösningen ju inte är att återupprätta igelkottarna heller.

– Vi måste fram mot en ny värdering av professionell kunskap. Och där vill jag också bredda professionsbegreppet och inte bara använda det på de yrkeskategorier som har lång högskoleutbildning utan även undersköterskor och byggnadsarbetare har självklart en profession som ofta växer fram genom erfarenhet, och det är just den erfarenhetsbaserade kunskapen som manövreras ut idag.

När det gäller kunskapsbegrepp stödjer sig Jonna Bornemark gärna på 1400-talsfilosofen Nicolas Cusanos och hans begrepp ratio och intellectus. Intellectus, där även kreativitet ingår, är just förmågan att relatera till ett ickevetande och där fånga upp

vad som är viktigt och föra ner det till ett ratio, som är organiserande, systematiserande, mätande, räknande, ordnande.

– Båda de delarna av förnuftet är nödvändigt för en människa, och de står inte i konflikt med varandra utan de behöver varandra.

För tio år sedan gick Svenskt Näringsliv ut och föreslog att studiestödet för studenter som valde ämnen som konst och humaniora skulle sänkas. De talade öppet om ”slöstudier” och ”hobbykurser”. De var ändå tvingade att öppet saluföra denna uppfattning, och förslaget gick inte igenom, och de fick utstå en hel del kritik. Nu däremot förminsas kultursektorn närmast med automatik inom NPM-systemet utan att större externa åtgärder behövs.

Du talar om ratiofundamentalism, är det i ett sådant tillstånd svenskt arbetsliv befinner sig?

– Ja, det som händer är att när vi inte alls ser och värderar vad intellectus gör utan enbart ser ett ratio som ordnar och systematiserar och räknar då dör ett sunt ratio, för det behöver

hämta sina vadheter från ett intellectus, så att när vi har kommit så pass långt in i ett pedantiskt ratio som vi har i vårt samhälle, då behöver vi inte ens försvara intellectus. Det har passerat ut genom dörren.

Vi har också det aktuella exemplet när kammarrätten beslutade att den skolstatistik som tidigare varit offentlig, så att forskare, lärare och elever kunde jämföra skolor, nu ska hemligstämplas på grund av att friskolornas rätt att skydda sin information på den nya skolmarknaden anses väga tyngre. Detta beslut följde då regelverket.

Är även det ett exempel på en ratiofundamentalism?

– Ja, vinstsystemet driver manualiseringen, det driver förpappringen och det driver ett granskningssamhälle. Och då inte enbart förhållandet till de privata aktörerna, utan även till de ideella, de kommunala eller regionens egna aktörer. Du får ett system för kontroll överallt.

– Inte nog med det. I slutändan har det visat sig att kontrollen blir mer långtgående i de egna verksamheterna. För att

det är lättare att driva hård granskning i de egna kommunala, regionala eller statliga verksamheterna än i de privata välfärdsbolagen, som kan gömma sig bakom just affärshemligheter och en juridik som ger dem rätten att slippa vara transparenta.

– Det största problemet tycker jag inte är att våra skattepengar går till vinster, utan det största problemet är den attityd, den kultur och den kunskapssyn som tvingats fram genom NPM-systemet.

Om vi tar ännu ett aktuellt exempel. *Uppdrag granskning* visade nyligen att socialtjänsten har försummat att agera på ett stort antal anmälda orosanmälningar av barn som farit illa. Anmälningarna har i årtal satts in i en pärm utan vare sig namn eller datum så att de inte ens var sökbara. Ändå ansåg inte företrädare för socialtjänsten att de själva begått något påvisbart fel. I flera uppmärksammade fall har samtidigt barn bevisligen farit väldigt illa på senare år.

Att hantera de här ärendena har uppenbart varit för oklart och komplext och inte tydligt mätbart i utfall?

– Det centrala problemet här är att arbetsuppgiften är att göra som det står i manualen, följa riktlinjerna och göra sig granskningsbar. Socialsekreterarnas ansvar är inte mot själva arbetsuppgiften, att se till att ta hand om barn som kanske far illa och bedöma anmälningar som är svårbedömda och svåra att pricka av.

– Det handlar om ett förlorat professionellt etos eller en arbets-situation där det är svårt att upprätthålla ett sådant etos.

– Det finns en intressant doktorsavhandling av Teres Hjärpe i det här ämnet som visar hur socialsekreterarna dessutom driver på mätande, för att de vill ha ett mer nyanserat mätande. Och ska vi mäta varenda punkt så kommer det alltid att bli saker som hamnar utanför, och då måste vi mäta det också. Det blir också vansinnigt kostsamt. Istället måste vi ha en tillit till ett professionellt omdöme och till en organisering som driver rätt valheter. Så att hela syftet med den här verksamheten är att hjälpa utsatta barn. Och då finns inga ursäkter, det går inte att säga; jag har gjort mitt jobb. Nej det har du inte, för de här barnen för illa. Det var *det* som var ditt jobb, ditt kärnuppdrag!

Du skriver också om den utbredda tystnadskulturen i det NPM-styrda arbetslivet, hur svårt det har blivit att kritisera ledningen i ett företag eller i en verksamhet på en konkurrensutsatt marknad.

– När det gäller tystnadskultur ökar den ju när det är så viktigt att visa en snygg fasad utåt, att i siffror visa upp att man är effektiv och snabbt utför lätt mätbara uppgifter. Allt som är svårt, allt som är gråskala, försöker man ofta dämpa och osynliggöra.

– Problemet med det system vi har är att det gör oss lite dummare än vad vi behöver vara. Vi använder oss inte av människors alla förmågor, och systemet med den tvångsmässiga granskningen pressar undan de tillfällen till utveckling vi har. Vi glömmer att ställa oss frågan; vad gör egentligen verksamheten på golvet bättre? Problemet med granskningen är ju att den tar tid och resurser från kärnverksamheten på golvet, men den är sällan organiserad för att göra kärnverksamheten bättre. Jag som jobbar på högskolan vet ju att en bra utvärdering är helt nödvändig för att göra den kursen bättre nästa gång, men här finns inget förtroende kvar för att de professionella ens har den drivkraften. I den nya manualiserande klassen finns istället uppfattningen att de professionella bara gör det de i detalj är tillsagda att göra.

Tidigare var det enbart arbetarklassen som ansågs behöva granskning och styrning, men med NPM sprider sig granskandet även in den bildade medelklassen, som tidigare hade både position och lön, som lärare, universitetslektorer, forskare och läkare.

De har fallit från sina tidigare positioner i systemet och vad händer då?

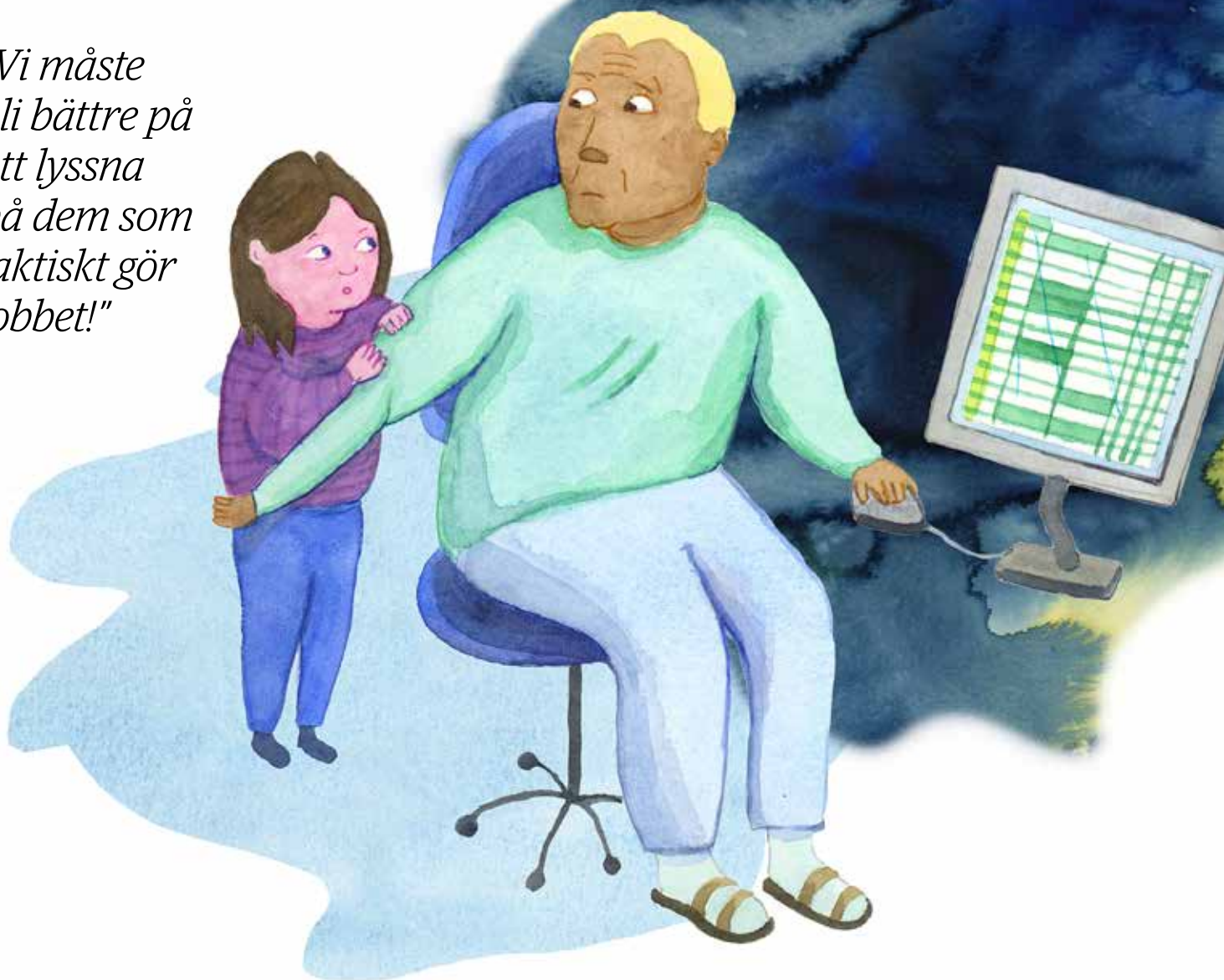
– Här måste vi ju se den gemensamma nämnaren för dem som tappar makt. Och det är en professionell kunskap. En kunskap om det kärnverksamhetsnära, om det som hela institutionen är till för. Men även om vi målar upp en svart bild här så finns det ändå mycket som drar åt ett annat håll. Till exempel finns det ingen, som jag kan komma på, som försvarar New Public Management i Sverige idag, åtminstone inte officiellt.

Samtidigt ökar ju NPM fortfarande, vi blir inte av med det?

– Det beror också på att vi har svårt att se alternativen. Här skulle jag önska att en av motkrafterna, fackföreningsrörelsen, satte sig in bättre i frågan. Den har varit mycket svag när det gäller NPM. Facket har, i min mening, varit alltför upptagna av enbart ekonomiska och juridiska perspektiv och därmed blivit en del av en ratiofiering i arbetslivet. De har haft svårt att hantera professionsfrågor.

– De får inte syn på problemet förrän det blivit en arbetsmiljöfråga, och då har det ofta gått långt. Då handlar det om utmattning och att människor mår direkt dåligt på sina jobb. Fackföreningarna behöver vakna upp ur sin ekonomistiska slummer och se den fara som NPM utgör långt innan personalen blir sjuk-skriven av stress!

"Vi måste bli bättre på att lyssna på dem som faktiskt gör jobbet!"

Vad du säger är att den här NPM-granskningen uppifrån och ner som letat sig in överallt i arbetslivet måste få möta en betydligt kraftfullare mot-granskning, nerifrån och upp.

– Ja, i min förra bok skrev jag om mikromotstånd, men det insåg jag snabbt att det är alldeles otillräckligt, så i den nya boken pratar jag mer om makromotstånd, öppna protester, mot-rörelser. Och ska man få nån slags kraft så måste man hitta sina allierade och organisera sig.

– Om det har kommit något positivt ur coronakrisen så är det att medvetenheten ändå ökat för att kärnverksamheten måste prioriteras och stå i centrum. Hos många inom sjukvården finns en känsla av befrielse för att det ändå är de medicinska frågorna som är på agendan nu.

– Vi måste bli bättre på att lyssna på dem som faktiskt gör jobbet!

TEXT: ÅSA MATTSSON

ILLUSTRATIONER: MIA FERNAU

Jonna Bornemark

är professor i filosofi och jobbar på Centrum för praktisk kunskap vid Södertörns Högskola. Hennes två senaste böcker, *Det omätbaras renässans:*

en uppgörelse med pedanternas världsherravälde och Horisonten finns alltid kvar, handlar mycket om New Public Management. Jonna Bornemark brukar också vara gäst i radioprogrammen *Filosofiska rummet*, *Teologiska rummet* och *Kropp och själ* och hon skriver i flera tidningar.

FOTO: ROBERT BLOMBÄCK

5 frågor till Malin Björk,

Vilka frågor är aktuella i Europaparlamentet?

– Pandemibekämpningen och vaccinfrågan tar mycket plats just nu, men makten ligger egentligen inte i EU-parlamentet vad gäller de frågorna. Men arbetet med många andra frågor och lagstiftningsärenden går vidare, inte minst inom ramen för den så kallade gröna given, EU:s klimatlag och strategin för biologisk mångfald. Sedan hanterar vi just nu också nya lagförslag om migrationspolitiken, som ju är ett stort misslyckande både på EU-nivå och här hemma.

Vilka är de viktigaste frågorna för Vänsterpartiet?

– Det viktigaste nu är att vi tillsammans med den starka utomparlamentariska rörelsen står upp för klimatet och biologisk mångfald. EU har mycket makt på det här området, och vi kan och behöver göra skillnad. Vänsterpartiet lägger här ribban högre än de andra, och vi har en systemkritik som de

andra partierna tyvärr verkar sakna. Vänsterns roll är också att fortsätta vara en tydlig röst för migranternas och flyktingarnas rättigheter, där vi lever upp till internationell asylrätt och organiserar ett värdigt mottagande. Det är vi i vänstern som har nära kontakt med solidaritetsorganisationer och åker ut och träffar migranter på plats.

– Jag jobbar också mycket med feministiska frågor och hbtq-rättigheter, där vi samarbetar och stöttar aktivister – inte minst i Polen där situationen är fruktansvärd!

I vilka frågor har vi fått igenom vår politik?

– Vi har inte fått igenom vår politik som vi skulle vilja. Vi ville till exempel att klimatlagen skulle ha ett mål på en 70-procentig utsläppsminskning till 2030. Parlamentet röstade bara igenom 60 procent. Men om det inte vore för vårt arbete och trycket utifrån, hade det blivit 50 procent. Även om man aldrig är riktigt nöjd så

FOTO: AGNES STUBER

ILLUSTRATION: DARIA BOGDANSKA

europaparlamentariker

ser jag hur vårt arbete ger resultat. Vi krävde att klimatmålen ska vara nationellt bindande och det är de nu. Vi har också drivit fram solidaritet med hbtq-aktivister i Polen. Även när det gäller att stå upp för aborträtten så är vi framgångsrika.

Vilka samarbetar vi med i EU?

– Vi samarbetar allra mest med krafter utanför parlamentet. Solidaritetsorganisationer, civilsamhället, aktivister, människor som delar våra värderingar och vill att vi agerar i EU-parlamentet tillsammans. Vi samarbetar mycket nära med våra systerpartier i NGL (Nordic Green Left) där vi har en EU-kritisk samsyn i många frågor. Och i den större Vänstergruppen GUE (Gauche unitaire européenne) delar vi en kritik mot att EU sätter vinster och storföretagens intressen före planet och människor.

– Sen samarbetar vi naturligtvis med andra parlamentariker och politiska grupper. Bland annat All of us, en tvärpolitisk

grupp för aborträtten och andra SRHR-frågor, som jag var med och bildade förra mandatperioden. Jag är även med i EU-parlamentets hbtq-grupp.

Hur har det gått med EU:s krav på rättssäkerhet och demokrati efter kritik mot Polen och Ungern?

– Vänsterpartiet har varit den tydligaste kraften för krav på demokrati och grundläggande rättigheter. Jag är besviken att det inte blev ett tuffare verktyg. Nu vilar ett stort ansvar på Kommissionen och Ministerrådet att de vågar gå från ord till handling. Jag kommer att fortsätta arbeta med de här frågorna. Det är viktigt att inse att vi inte bara måste skydda, utan faktiskt återupprätta demokrati och rättsstat i länder som Ungern och Polen, och det saknas fortfarande en plan för hur det ska gå till. Från vänsterns sida kommer vi fortsätta vårt samarbete med civilsamhället i Ungern och Polen.

TEXT: TORBJÖRN GRANROT

ORD MOT ORD	TITTAR LITE FÅ RÄTT	INTYG- ANDE KRÅKA	LÖSTE JURI- DISKT	HÄRJAR	LÄTT ÅLDRAD BIL	DRAG- DJUR SOND	DET FÅR DU HÄMTA SJÄLV	DROG I DEGE- BERGA	BLÅ- SVARTA MILANESER	STICKA UPP	TÅGAN	GRÄDDA MEN INTE BAKA	HAR JU KÖRGMÖT- TAGARE
ÄR ÄVEN ETT RINGA TJÄLL					31 536 000 SE- KUNDER				STÖRT EUKALYP- TUSFAN				
			SPEDITÖR SÄTTER FÄRT										
LÄSER FIJA LINDEN- BAUM					SUDD- ADE	MUMRIK							
			TIDS- MASKIN- EN	SEXUELLT ÖVER- FÖRD									
HAR SETT SIG OM- KRING	TAGIT AV BANAN LEJON- MAN					PROMEN- ADLIMPA SJÖFARA						SAMLAR ATLETER STUDERA	
				LOACH- FALK ANTENN			TILL- TALAR MÅNGA	HALV VAC- CINTILL- VERKARE @					
GÖR ÖCKRARE FAKTUROR	SES VISRÄV	TRETTON- DAGS- PRESENT	KAN FRAN- SYSKA BADA I									SOM ULL GAMMAL LÄND	KOMMER IBLAND MED KRÖKEN
						SAKRA- MENT NYCKEL- BEGREPP						ÖMSEVIS SPOLA KRÖKEN	
TAS STEG FÖR STEG	FÅKEN MOT- SÄTS		DRAGTYG STAV- STÄVNING				LURAR LÖJA	BESVÄR- ANDE BRIST					
NGT FÖR UPPTÄGS- MAKARE					BASAT ALE UTAN STENAR							HUS PÅ TAL?	
RIKT- MÄRKENA STRYKA				TÖMMER EKAN			HAR HÖG- LJUDD GEN- GÅNGARE?						
		STIFT UTAN BISKOP			PUR TJUR?				GÖRSAM FÖR- SIKTIG				niklas. aurgrunn @gmail. com

VINN EN BOK! Lös korsordet före 1 april och skicka in lösningen till oss. **Skriv också vad du tycker** om detta nummer - vad är bra och vad behöver vi tänka på? Adressen hittar du på sidan 2. Du kan vinna *Vänligheten* av John Ajvide Lindqvist, *Fotboll i krig och fred* av Ekim Çağlar eller *Hölje* av Pooneh Rohi - skriv vilken du önskar.